

Висновки. У романі простежується думка, що поняття «доля» складається з зусиль і випадку. Зусилля складаються зі здібностей і бажання діяти, а випадок розглядається лише двома варіантами: невдача або везіння. І Мак, і Фауст творять свою долю різними способами та шляхами. Мак тяжіє до використання випадку, а випадок закінчується тоді, коли Мак починає докладати зусиль, там же й починаються доленосні події. Фауст робить зусилля, маючи при цьому здібності та бажання до змін.

Розглядаючи акценти на «випадках» у житті героїв, ми осмислюємо долю персонажів у контексті закономірного, причинно-наслідкового розвитку подій. У результаті випадкові збіги виявляються зовсім не випадковими, мають причину та наслідок. Акцентуючи увагу на долі особистості, вбачається ланцюг випадків на побутовому рівні, які в остаточному підсумку визначають рух історії загалом та окреме майбутнє кожного з героїв зокрема.

Список використаних джерел

1. Гете Й. В. Фауст / Пер. з нім. М. Лукаша / Й.В. Гете – Харків : Фоліо, 2003. – 400 с.
2. Мирча Элиаде Космос и история / Элиаде Мирча – М. : Прогресс, 1987. – 312 с.
3. Нямцу А. Е. Миф. Легенда. Литература: (теоретические аспекты функционирования) / Анатолий Нямцу ; Черновиц. нац. ун-т им. Ю. Федьковича, Н.-и. центр «Библия и культура». – Черновцы : Рута, 2007. – 519 с.
4. Нямцу А. Е. Поэтика традиционных сюжетов / Анатолий Нямцу ; Черновиц. нац. ун-т им. Ю. Федьковича. – Черновцы : Рута, 1999. – 176 с.
5. Нямцу А. Е. Поэтика современной фантастики / А. Е. Нямцу – Черновиц. нац. ун-т им. Ю. Федьковича, Н.-и. центр «Библия и культура». – Черновцы: Рута, 2002 – Ч. 1. – 240 с.
6. Нямцу А. Е. Русская фаустиана: учеб. пособие / Анатолий Нямцу ; Черновиц. нац. ун-т им. Ю. Федьковича, Науч.-исслед. центр «Библия и культура». – Черновцы : Рута, 2009. – 287 с.
7. Роджер Желязны, Роберт Шекли Если с Фаустом вам не повезло... / Желязны Роджер, Шекли Роберт. – М.: Feedbooks, 1991. – 332 с.
8. Якушева Г.В. Фауст в искушениях XX века: Гётевский образ в русской и зарубежной литературе / Г.В. Якушева – Москва: Наука, 2005. – 258 с.

Summary. At the novel «If at Faust You Don't Succeed» observed the idea that the concept of «fate» consists of efforts and case. Mack, Faust create their own destiny in different ways and means. In the article we interprets the fate of the characters in the context of causal scenarios. As a result, the chain is seen cases that ultimately determine the future of each of the characters.

Keywords: eternal image, destiny, chance, free will.

Отримано: 5.09.2012 р.

УДК 371 (477) (092)

І. Ю. Лебідь

ДИТЯЧІ ОБРАЗИ В ОПОВІДАННЯХ М. КОЦЮБИНСЬКОГО

У статті зроблено спробу розкрити особливості виховання дітей, аналізуючи дитячі твори М. Коцюбинського.

Ключові слова: моральні якості, внутрішній світ, гуманність, сімейне виховання.

Постановка проблеми. Незважаючи на те, що події, описані М. Коцюбинським у його оповіданнях, відійшли в далеке минуле, вони не втратили своєї актуальності. У сучасному жорстокому і черствому до біди і горя світі, в умовах глибокої кризи духовності й моралі значної частини молоді як ніколи потрібними і своєчасними є розмови про добро у житті, про кращі моральні якості – людяність, взаєморозуміння, щирість, працьовитість, витривалість, відповідальність, бажання і готовність допомогти ближньому тощо. Наділені цими рисами, юні герої оповідань М. Коцюбинського спонукають сучасних дітей замислитись над власною поведінкою, а батьків – над вихованням своїх дітей.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню життєвого і творчого шляху митця присвятили наукові розвідки Н. Калениченко, М. Грицюта, М. Костенко, В. Борщевський, М. Потупейко, Й. Куп'янський, М. Мороз, Ю. Кузнецов та ін. Специфіку вивчення різних аспектів творчості М. Коцюбинського у загальноосвітній школі розглядали Н. Логвиненко, А. Гурдуз, А. Ситченко, Н. Пістун, К. Золотаренко, О. Заболотний та ін. Однак питання про особливості відображення внутрішнього світу дитини в оповіданнях М. Коцюбинського залишається недостатньо висвітленим.

Мета статті: полягає у дослідженні особливостей виховання дітей в оповіданнях М. Коцюбинського.

Виклад основного матеріалу. Серед письменників ХІХ століття, які у свій час писали твори для дітей і про дітей, помітне місце належить М. Коцюбинському. Батько двох дочок і двох синів, упродовж життя отримав великий досвід спілкування з дітьми та їх виховання і навчання, що дало йому глибокі знання потреб, особливостей і відтінків дитячого віку. Любов до дітей пробудилась у письменника ще у молоді роки, коли на початку 80-х років ХІХ ст. він дає приватні уроки у Вінниці. Склавши 29 жовтня 1891 р. екстерном іспит на звання народного учителя, М. Коцюбинський деякий час перебуває у с. Лопатинцях Ямпільського повіту на Поділлі, де працює домашнім учителем у родині місцевого бухгалтера цукроварні.

За спогадами учнів, М. Коцюбинський був дуже доброю, ласкавою з дітьми людиною, в яких він умів відразу завоювати загальну симпатію. Зокрема зі спогадів Миколи Мельникова дізнаємося, що письменник часто розповідав дітям «про життя селян, про їх недолю», «безмежно люблячи рідну Україну, її народ і мову, він знайшов засоби перейняти й... дитячі серця, примусив полюбити Україну, довів і переконав, що українська мова – це не «мужицька мова», а мова, якою говорить великий народ» [1, 141]. Тому великого письменника-гуманіста, вважають виразником настроїв і сподівань рідного народу, людина благородної, доброї душі.

Помітне місце у творчій спадщині М. Коцюбинського займають оповідання про дітей. Погляди на роль літератури у вихованні дітей і молоді були зумовлені суспільнополітичними подіями. Він приділяв велику увагу вихованню підростаючого покоління, пов'язував його з майбутнім свого народу. Митець вважав, що література для дітей і молоді є одним із найважливіших засобів виховання майбутнього громадянина.

Саме враження письменника від побуту українських селян і стали основою для написання оповідань. У цих творах визначилась і художня манера М. Коцюбинського: зображення життя героя не лише з побутового, соціального, а й з психологічного боку. Молодий письменник намагається проникнути у психологію дитини, змалює її поведінку, прагнення, почуття і переживання. Це не залишилось поза увагою його сучасників. Так, щиро захоплюючись оповіданням «Харитя», Панас Мирний відзначав серед його художніх особливостей уміння автора відображати внутрішній світ дитини: «безодню глибину думок, таємні поривання душі, забої невеличкого серця» [2, 14]. Тому образ Хариті, героїні однойменного оповідання М. Коцюбинського, вражає і сучасних читачів. На плечі восьмирічної дівчинки, яка тільки-но втратила батька, лягають турботи про хвору матір та господарство. М. Коцюбинський симпатизує своїй героїні, наділяє її найкращими рисами, серед яких варто у першу чергу відмітити повагу і любов дівчинки до матері, емоційність, доброзичливість, співчуттям. А також як переконує нас автор, дівчинка здатна проявити недитячу витримку, уміння перетерпіти біль пораненого серпом пальця, подолати почуття страху і самотності. І хоча Харитя не може досягти наміченої мети (ниву вижали молодіці), найбільше вражає ініціативність дитини, її бажання працювати, що є, неймовірним, наслідком трудового і морально-етичного виховання в родині.

Також подібно до Хариті наділений кращими моральними якостями і герой оповідання М. Коцюбинського «Ялинка» – дванадцятирічний хлопчик Василько. Добрий, чуйний, слухняний, із любов'ю і повагою ставиться до своїх батьків, переймається їх болем і турботами. Варто зазначити, що всі події у творі подано через відчуття головного героя, що дозволило М. Коцюбинському детально змалювати внутрішній світ дитини. Зокрема в епізоді продажу ялинки проявилась моральна краса Василька, його любов до природи та жаль за молодим розкішним деревом і водночас уміння тамувати свої бажання, розуміння без слів складної ситуації, в якій опинилась родина [3]. У другій частині оповідання під час нелегких випробувань у лісі проявляються інші риси характеру Василька – спостережливість, увага до навколишнього світу, сміливість, рішучість у діях, розсудливість.

Як відзначає М. Костенко, «в обох творах діти виступають ідеальними героями, вони працюють, розсудливі, слухняні, люблять своїх батьків і через тяжкі умови, в які потрапляють, змушені виконувати непосильну для себе роботу – восьмилітня Харитя жне ниву, а дванадцятилітній Василько проти негоди сам везе ялинку до міста. У цих образах втілено ідеал працюючих і чесних селянських дітей» [4, 25].

Звернемо увагу на те, що герої оповідань – «Харитя» та «Ялинка» – через матеріальні нестатки позбавлені найменших дитячих радощів, однак, на нашу думку, саме цей ранній гіркий досвід життя впливає на формування високоморальної поведінки: діти з повагою ставляться до батьків, усвідомлюють свій обов'язок перед ними, нарівні з дорослими намагаються брати участь у господарських клопотах, уміють тамувати свої бажання і радощі, чутливі до людського горя.

Таким чином, за влучним образним висловлюванням В. Борщевського, «творчість М. Коцюбинського для дітей дає поживу для розуму і серця, служить справі виховання й освіти дітей різного віку» [5, 141]. Тому, що М. Коцюбинський вважав, що дитяча книга має бути

«підручником життя», засобом пізнання дійсності [5, 153], відзначатися глибокою ідейністю, виховувати кращі моральні якості у підростаючого покоління, готувати його до активної участі у громадському житті. Саме такими, на нашу думку, є твори «Харитя», «Ялинка». Тому не дивно, що ці високохудожні та правдиві дитячі оповідання М. Коцюбинського давно вже стали хрестоматійними. Вони хвилюють нас, сучасних читачів (як дорослих, так і дітей), глибиною переживань, гостротою почуттів, вражають мальовничістю, яскравою образністю описів, музичністю слова, художнім лаконізмом, відображенням краси дитячої душі.

Список використаних джерел

1. Борщевський В. М. Вивчення творчості Михайла Коцюбинського в школі: [посібник для вчителів] / В. М. Борщевський. – К. : Рад. школа, 1975. – 198 с.
2. Грицюта М. Михайло Коцюбинський: літературний портрет / М. Грицюта. – К. : Держ. видав. худ. літератури, 1958. – 120 с.
3. Коцюбинський М. М. Подарунок на іменини : Оповідання, новели, повісті / М. М. Коцюбинський. – К. : Веселка, 1989. – 335 с.
4. Костенко М. О. Художня майстерність Михайла Коцюбинського / М. О. Костенко. – К. : Рад. школа, 1969. – 272 с.
5. Калениченко Н. Л. Михайло Коцюбинський : нарис життя і творчості / Н. Л. Калениченко. – К. : Дніпро, 1984. – 188 с.

Summary. This paper attempts to reveal the features of parenting, baby works analyzing M. Kotsyubinskogo

Key words: moral qualities, inner peace, humanity, family upbringing.

Отримано: 14.09.2012 р.

УДК 801.67:821.161.2

В. С. Мальцев

МІЖ СИЛАБО-ТОНІКОЮ ТА АКЦЕНТНИМ ВІРШЕМ (ПРО ДЕЯКІ МЕТРИЧНІ ЕКСПЕРИМЕНТИ УКРАЇНСЬКИХ ПОЕТІВ- РОМАНТИКІВ У 30-ТІ РОКИ ХІХ СТОЛІТТЯ)

У статті йдеться про деякі версифікаційні експерименти українських поетів-романтиків у 30-ті роки ХІХ ст. із перехідними формами – між силабо-тонічним та акцентним віршем, а також із окремими видами тонічного вірша (дольником і тактовиком).

Ключові слова: дольник, тактовик, акцентний вірш, логаед, анакруза.

Бурлескно-трагедійна поезія перших десятиліть ХІХ ст. утвердила в українській літературі силабо-тонічну систему віршування. Проте остання була представлена порівняно невеликою кількістю розмірів: здебільшого, це Я 4, Я 6, Я в та Х 4. Інші (як-от, приміром, Я 3 чи Я 5) репрезентовані лише поодинокими творами. Більшість із цих розмірів залишається продуктивними впродовж усього ХІХ ст., але в поезії кінця 20 – 30-х років (на початковому етапі розвитку українського романтизму) чітко простежується намагання поетів урізноманітнити метричну палітру українського вірша. Д. Чижевський зазначав, що в історії літератури існують 2 типи літературних стилів та напрямів, «які характеризуються протилежними рисами: любов'ю до простоти чи, натомість, ухилом до ускладненості; нахилом до ясних, за певними приписами вбудованих рамок або, навпаки, прагненням надати творові навмисне незакінченої, розірваної, «вільної» форми» [12, 37]. Одним із таких напрямів, для якого характерне неприйняття вузьких рамок та літературних канонів, прагнення до новизни, а «оригінальність [13, 147], є романтизм.

Доба романтизму, по суті, намітила 3 шляхи розвитку та урізноманітнення української версифікації: 1) подальше розроблення силабо-тонічних розмірів (як уже апробованих, так і нових); 2) відродження силабіки (особливо силабіки народнопоетичного походження); 3) експерименти у царині «підступів» до тонічного вірша. Найпродуктивнішими виявилися два перші шляхи. Проте поети-романтики експериментували (хай і спорадично, навіть дещо несміливо) також і з «розкитунанням» форм силабо-тонічного вірша у напрямку до чистого тонізму. Саме на останніх ми зупинимось докладніше.